

ODNOS MED GLAGOLSKIMI KATEGORIJAMI IN ČASOVNO INTERPRETACIJO RUSKEGA DELEŽJA IN ŠPANSKEGA NEPERIFRASTIČNEGA GERUNDIJA

Vanesa Zaman

*Filozofska fakulteta Univerze v Ljubljani
Ljubljana, Slovenija*

Ključne besede: konverb, deležje, gerundij, relativni čas, vid, oblikoslovnoskladejska analiza, pomenska analiza

Izveček: Prispevek predstavlja sopostavitveno analizo oblikoslovnoskladenjskih in pomenskih lastnosti ruskega deležja in španskega neperifrastričnega gerundija. Kot izhodišče smo vzeli konverb, ki je neosebna glagolska oblika, katere glavna funkcija je izražanje prislovnodoločilnega podredja. Na podlagi omenjene opredelitve skušamo najprej ugotoviti, ali lahko rusko deležje in španski neperifrastrični gerundij prištevamo k omenjenemu slovničnemu pojavu. V nadaljevanju se osredotočimo na kategorijo glagolskega časa, ki ga razdelimo na absolutni in relativni čas, in ugotavljamo, kako rusko deležje in španski gerundij izražata časovne odnose. Posebna pozornost je namenjena opisu razlik v izražanju glagolskega vida v ruščini oziroma aspekta v španščini in raziskovanju, kako dana glagolska kategorija vpliva na pomensko interpretacijo deležja in gerundija. Na podlagi reprezentativnih primerov, vzeti iz rusko-španskega vzporednega korpusa, nazadnje analiziramo primarne prislovnodoločilne pomene ruskih deležij in španskih gerundijev, tj. časovne pomene istodobnosti, predbnosti in zadobnosti. Na podlagi analize ugotavljamo, da rusko deležje in španski neperifrastrični gerundij v vlogi konverba zaradi svojih aspektualnih lastnosti nista popolnoma prekrivna, zaradi česar se pri izražanju časovnih odnosov ne ujemata vedno.

THE RELATIONSHIP BETWEEN GRAMMATICAL CATEGORIES AND THE TEMPORAL INTERPRETATION OF THE RUSSIAN GERUND AND THE SPANISH NON-PERIPHRASTIC GERUND

Vanesa Zaman

*Faculty of Arts, University of Ljubljana
Ljubljana, Slovenia*

Key words: converb, Russian gerund, Spanish gerund, relative tense, aspect, morphosyntactic analysis, semantic analysis

Abstract: The article contrasts the Russian gerund (the *deepričastie* form) and the Spanish non-periphrastic gerund from a morphosyntactic and semantic point of view.

The foundation of the research is the converb, a non-finite verb form that expresses adverbial subordination. Based on this definition, we first try to ascertain whether the Russian gerund and the Spanish non-periphrastic gerund can be considered a part of the aforementioned category. Furthermore, we focus on the category of verb tense, which is divided into an absolute and relative tense, thus we analyze how the Russian gerund and the Spanish non-periphrastic gerund express temporal relations. Special attention is paid to the description of the expression of aspect in Russian and Spanish and to researching how differences in the expression of this category affect the semantic interpretation of gerunds. Based on the representative examples taken from a parallel Russian-Spanish corpus, we finally analyze the primary adverbial meanings of Russian and Spanish gerunds, i.e., temporal meanings of simultaneity, anteriority, and posteriority. Using contrastive analysis, we conclude that due to their aspectual properties, the Russian gerund and the Spanish non-periphrastic gerund as converbs are not entirely the same, which is why they do not always match when expressing temporal relations.

1 Uvod

Prispevek¹ predstavlja sopostavitveno analizo oblikoslovnoskladenjskih in pomenskih lastnosti ruskega deležja in španskega neperifrastičnega gerundija ter problematiko njune medsebojne prevedljivosti. Osredotočili se bomo na kategoriji glagolskega časa in vida oziroma aspekta in opazovali, kako dane glagolske kategorije vplivajo na pomensko interpretacijo deležja in gerundija. Na začetku prispevka najprej predstavimo opredelitev konverba in skušamo ugotoviti, ali lahko rusko deležje in španski gerundij prištevamo k omenjenemu slovničnemu pojavu. V nadaljevanju predstavimo opredelitev glagolskega časa, ki ga razdelimo na absolutni in relativni čas, ter opredelitev kategorije taksisa.² V tretjem sklopu opišemo razlike v izražanju glagolskega vida v ruščini oziroma aspekta v španščini in ugotavljamo, kako se dane razlike odražajo v prevajanju deležja in gerundija. V obsežnejšem petem sklopu analiziramo primarne prislovnodoločilne pomene deležja in gerundija.

2 Konverb

Izhodišče pričujočega prispevka je konverb,³ ki je neosebna glagolska oblika, katere glavna funkcija je izražanje prislovnodoločilnega podredja (Haspelmath 1995: 3). Opredelitev je sestavljena iz treh kriterijev, na podlagi katerih

¹ Prispevek je nastal na podlagi magistrskega dela z naslovom *Konverb v ruščini in španščini: kontrastivna analiza deležja in gerundija* pod mentorstvom red. prof. dr. Barbare Pihler Ciglič in izr. prof. dr. Mladena Uhlika.

² Hrakovski (2009: 20) taksis opredeljuje na naslednji način: »Taksis je funkcionalno-semantična kategorija, ki se realizira v dvopropozicijskih (in širše polipropozicijskih) zgradbah, kjer se z različnimi slovničnimi sredstvi izraža časovna umeščenost (istodobnost/raznodobnost: preddobnost, zadobnost) ene situacije P₁ glede na drugo situacijo P₂, katere časovna umeščenost se nanaša na trenutek govorjenja, tj. je neodvisna od kakšne druge situacije P_n«.

³ V splošnem jezikoslovju je termin konverb še precej neznan in redko uporabljan, saj v ruščini in španščini, pa tudi v drugih jezikih, že obstajajo različna poimenovanja za glagolske oblike z

določeno zgradbo uvrščamo v skupino konverbov: a) neosebna glagolska oblika; b) prislovnodoločilna funkcija; c) podredje. Haspelmath (1995: 4–8) poudarja, da je konverb glagolska oblika in kot taka del glagolske paradigme, ni posebna besedna vrsta. Konverb obenem velja za neosebno glagolsko obliko, kar pomeni, da je omejen v izražanju nekaterih tipičnih glagolskih kategorij, ki so značilne za osebne glagolske oblike (oseba, število, čas, vid, način, naklon). Konverbi so glagolski prislovi, imajo prislovnodoločilno funkcijo in določajo glagole ali stavke, kar jih ločuje od izglagolskih samostalnikov (glagolnikov) in pridevnikov (deležnikov). Konverbi so podrejeni glavnemu stavku in ne morejo tvoriti samostojne povedi.

Na podlagi omenjene opredelitve želimo najprej ugotoviti, ali lahko rusko deležje in španski gerundij prištevamo k danemu jezikovnemu pojavu.

Kljub temu da so ruski jezikoslovci skozi zgodovino deležje opredeljevali na najrazličnejše načine, in sicer kot samostojno besedno vrsto, hibridno besedno vrsto, obliko prislova ali glagolsko obliko, je danes splošno sprejeto stališče, da je rusko deležje glagolska oblika in kot taka del glagolske paradigme (Isačenko 1960: 519). Skupaj z nedoločnikom in deležnikom spada med neosebne glagolske oblike in ne izraža osebe, števila, spola, časa in naklona, temveč se te kategorije realizirajo zgolj v odnosu do povedka glavnega stavka. Izraža pa deležje glagolski vid in način. Prav zmožnost izražanja glagolskega vida je za Isačenka (1960: 18) najpomembnejši kriterij za opredelitev deležja kot glagolske oblike: kategorija vida je značilna samo za glagol, in sicer za vse njegove oblike, tako osebne kot tudi neosebne. Ruska deležja obenem tvorijo polstavke, ki so podrejeni glavnemu stavku in ne morejo tvoriti samostojne povedi – uporabljajo se izključno v prislovnodoločilni funkciji in izražajo prislovnodoločilne pomene časa (istodobnost, preddobnost, zadobnost), vzroka, pogoja, dopustnosti, načina, namere in posledice. Glede na zgornja merila ruska deležja torej nedvomno sodijo v skupino konverbov.

Tudi vprašanje oblikoslovne pripadnosti španskega gerundija je bilo predmet mnogih razprav. Raziskovalci španskega jezika so gerundij na primer obravnavali kot nominalno glagolsko obliko, samostojno besedno vrsto, glagolski pridevnik ali glagolsko izpeljanko, ki deluje kot prislov. Danes pa velja, da gerundij skupaj z nedoločnikom in participom spada med nepregibne in neosebne glagolske oblike, saj za razliko od osebnih glagolskih oblik ne more izraziti kategorij osebe, števila, časa in naklona, izraža pa aspekt in način (Fernández Lagunilla 1999: 3454).

oblikoslovnoskladenjskimi in pomenskimi lastnostmi, ki (v celoti ali delno) ustrezajo opredelitvi konverba. Te oblike v evropskih jezikih poznamo pod različnimi imeni: sl. *deležje*, rus. *деенричастие*, šp. in it. *gerundio*, fr. *gérondif* ipd.

Vidimo lahko, da prvemu delu opredelitve konverba (neosebna glagolska oblika) ustrežata tako rusko deležje kot španski gerundij. Drugi del opredelitve, tj. prislovnodoločilno podredje, pa je nekoliko bolj zapleten in je pri odgovoru na vprašanje, ali sta rusko deležje in španski gerundij konverba, ključen. Kot smo že omenili, ruska deležja ustrezajo tudi drugemu delu opredelitve konverba, pri španskem gerundiju pa obstajajo določene omejitve.

Prvič, glede na njegovo funkcijo lahko gerundij razdelimo na perifrastični in neperifrastični. Perifrastični gerundij ni glagolski prislov, saj nima prislovnodoločilne funkcije, ampak skupaj s pomožnim glagolom tvori pomensko-skladenjsko celoto. Španski perifrastični gerundij torej ni konverb. Ker glagolske perifraze v ruščini ne obstajajo, se ta tip gerundija v ruščino prevaja z osebnimi glagolskimi oblikami v nedovršniku, saj je za španske glagolske perifraze z gerundijem značilen durativni in progresivni značaj:

- (1) šp. Una lucha que, en el caso de la URSS, *estaba destruyendo* su economía.⁴

rus. В случае СССР эта война *разрушила* его экономику.

Drugič, tudi pri španskem neperifrastičnem gerundiju obstajajo določene omejitve, ki so povezane z izvorom te oblike. Španski gerundij se je namreč razvil iz dveh latinskih oblik.

- a) Gerundij, ki se je razvil iz ablativa latinskega gerundija, je glagolski prislov, ima prislovnodoločilno funkcijo in tako ustreza opredelitvi konverba. V tem primeru je španski neperifrastični gerundij prekriven z ruskim deležjem:

- (2) šp. Doña Rosa va y viene por entre las mesas del Café, *tropezando* CONV a los clientes con su tremendo trasero.

rus. Дoнья Рoса рaсхaживaeт мeжду стoликaми кaфe, *задевая* CONV пoсeтитeлeй свoим чудoвищным зaдoм.

- b) Gerundij, ki se je razvil iz latinskega sedanjškega tvornega participa, pa ni glagolski prislov, temveč glagolski pridevnik in tako ne ustreza opredelitvi konverba. Sedanjški tvorni particip se je izgubil ob prehodu iz vulgarne latinščine v španščino, zato skuša španščina to pomanjkanje nadomestiti z uporabo gerundija. Ta tip španskega neperifrastičnega gerundija ustreza ruskemu sedanjemu tvornemu deležniku:

⁴ Vsi analizirani primeri v danem prispevku so vzeti iz rusko-španskega vzporednega korpusa, ki je podkorpus *Nacionalnega korpusa ruskega jezika* (dostopen na povezavi <https://ruscorpora.ru/>).

(3) šp. Vio a su padre *paseando* CONV por el jardín, *llevándola* CONV de la mano, *mostrándole* CONV una mariposa, *reprendiendo* CONV a un saltamontes [...].

rus. Она представила себе отца, *ведущего* PART её за руку по саду, *показывающего* PART ей бабочку, *ругающего* PART кузнечика [...].

3 O glagolskem času in kategoriji taksisa

Angleški jezikoslovec Bernard Comrie (1985: 9, 14) glagolski čas opredeljuje kot gramatikalizacijo časovne umeščenosti nekega dejanja. Glagolski čas je tako slovnična kategorija, ki opisuje časovno umeščenost oziroma referenco dejanja v stavku. Ker se časovno nanaša na neki referenčni trenutek, je glagolski čas deiktična kategorija.

Glede na odnos med dejanjem in njegovo referenčno točko na časovni osi ločimo absolutni in relativni čas. O absolutnem času govorimo, ko referenčna točka za časovno umeščenost dejanja sovпада s trenutkom govorjenja, deiktični center je torej govorčeva sedanjost. Trije osnovni glagolski časi so preteklik, sedanjik in prihodnjik (Comrie 1985: 36). O relativnem času govorimo, ko referenčna točka za časovno umeščenost dejanja ne sovпада s trenutkom govorjenja, ampak z nekim drugim dogodkom na časovni osi. Deiktični center ni trenutek govorjenja. Referenčna točka za časovno umeščenost dejanja je torej neka točka v času, ki jo podaja kontekst. Pri relativnem času razlikujemo preddobnost, istodobnost in zadobnost (Comrie 1985: 56).

Nekateri ruski jezikoslovci (npr. Jakobson (1957), Bondarko (1987), Hrakovski (2009)) relativno časovno rabo imenujejo taksis. Termin je prvič uporabil Roman Jakobson leta 1957, ki je taksis opredelil kot slovnično kategorijo glagola, ki je sestavljena iz odvisnega in neodvisnega taksisa. Neodvisni taksis opisuje sporočeno dejstvo glede na dejstvo sporočila, odvisni taksis pa opisuje sporočeno dejstvo glede na drugo (glavno) sporočeno dejstvo. Po Jakobsonu odvisni taksis izraža različne odnose do glavnega glagola: istodobnost, preddobnost, prekinitev dejanja, dopustnost itd. (Hrakovski 2009: 11–12).

Specializirana sredstva za izražanje relativne časovne rabe v ruščini in španščini so deležja oziroma neperifrastični gerundiji. V naslednjem primeru se dejanja, izražena s slovenskim in ruskim deležjem ter s španskim neperifrastičnim gerundijem, ne nanašajo na trenutek govorjenja, temveč na dejanje, izraženo z osebno glagolsko obliko, in sicer so deležji in gerundij v odnosu do povedka glavnega stavka istodobni. Sprememba časa povedka glavnega stavka na pomen istodobnosti ne vpliva.

(4) slv. *Sprehajajoč se* CONV po parku, je srečal PAST / sreča PRS / bo srečal FUT svojega brata.

rus. *Гуляя* CONV по парку, он встретил PAST / встречает PRS / встретит FUT своего брата.

šp. *Paseando* CONV por el parque, se encontró PAST / se encuentra PRS / se encontrará FUT con su hermano.

Rusko deležje samo po sebi glagolskega časa ne izraža, niti nima formalnih oblikoslovnih sredstev za izražanje te kategorije. V *Ruski slovnici* (1980: 669) je zapisano: »Deležje kot glagolska oblika nima oblikoslovno izraženege časovnega pomena«. Deležijske pripone *-a*, *-я*, *-в*, *-вши*, *-иш* same po sebi ne izražajo časovnega pomena.⁵ Tudi Vinogradov (1960: 521) omenja, da deležja nimajo samostojnega časovnega pomena in tako ne izražajo časa glede na trenutek govorjenja, ampak izražajo drugotno dejanje, katerega referenčna točka za časovno umeščenost je dejanje v glavnem stavku. Deležje je v odnosu do povedka glavnega stavka bodisi istodobno bodisi raznodobno. Ruska deležja torej ne izražajo absolutnega časa, ampak relativni čas. Pri tem pa ima ključno vlogo vid glagola, iz katerega je tvorjeno deležje: deležja nedovršnega vida izražajo istodobnost, deležja dovršnega vida pa raznodobnost.

Tudi španski neperifrastični gerundij nima samostojnega časovnega pomena, saj nima formalnih oblikoslovnih sredstev za izražanje glagolskega časa. V španski normativni slovnici *Nueva gramática de la lengua española* (§27.4c) je poudarjeno: »Odsotnost glagolske pregibnosti gerundiju onemogoča označevanje časa«. Španska jezikoslovka Fernández Lagunilla (1999: 3757) pa piše: »Gerundiju v tem pogledu manjkajo določeni morfemi, kar pa ne pomeni popolne odsotnosti temporalnosti«. Avtorica tako poudarja, da gerundij lahko izraža glagolski čas, če to kategorijo razumemo širše in se ne omejimo le na absolutni čas, temveč tudi na relativni čas.

Na podlagi zgornjih trditev ugotavljamo, da sta rusko deležje in španski neperifrastični gerundij v izražanju glagolskega časa prekrivna. Deležje in gerundij ne izražata časa glede na trenutek govorjenja, temveč oba izražata drugotno dejanje, ki je v odnosu do povedka glavnega stavka ali istodobno ali raznodobno. Deležje in gerundij tako izražata relativni čas.

4 Kategorija glagolskega vida v ruščini oziroma aspekta v španščini

Tako kot slovenščina tudi ruščina pozna kategorijo glagolskega vida (rus. *вид*), ki opisuje potek dejanja v času. Comrie (1975: 3) to slovnično

⁵ Knjazev (2020: 136) sicer trdi, da deležja glagolskega časa navadno ne morejo izražati – izjema so pretekliška nedovršna deležja, tvorjena s pomočjo pretekliške osnove in pripon *-в* ali *-вши*, ki imajo pomen preddobnosti in se tako razlikujejo od sedanjskih nedovršnih deležij s pomenom istodobnosti, tvorjenih s pomočjo sedanjske osnove in pripon *-а* oz. *-я*.

kategorijo opredeljuje kot »različne načine pogleda na notranjo ustrojenost situacije«. Ruski glagoli tvorijo dovršne in nedovršne vidske pare. Ruska deležja ohranjajo vid in vidski pomen glagola, iz katerega so tvorjena, npr. *читать* INF.IPFV > *читая* CONV.IPFV; *прочитать* INF.PFV > *прочитав* CONV.PFV. Deležja nedovršnega vida se najpogosteje tvorijo s pomočjo pripon *-a* (я), deležja dovršnega vida pa s pomočjo pripon *-в/-вши/-ши*. Kategorija glagolskega vida je pri ruskih deležjih tesno povezana s taksisom oziroma z relativno časovno rabo. Zaenkrat omenimo osnovno pravilo, v skladu s katerim deležja nedovršnega vida v odnosu do povedka glavnega stavka izražajo istodobnost (5a), deležja dovršnega vida pa raznodobnost (5b).

- (5) a. Мышкин тоже молчал, о чём-то **размышляя** CONV (NDV).
 б. Следующая группа, **вернувшись** CONV (DV) сюда, обработала колодец и спустилась.

Medtem ko je v slovanskih jezikih vid glagolska kategorija, ki temelji na opoziciji dovršno – nedovršno, pa je v romanskih jezikih aspekt bistveno širši pojem in ni posebna oblikoslovno-besedotvorna kategorija. Aspektualne vrednosti španskega glagola se tako lahko izražajo na več načinov: a) gramatikalno (opozicija med določenimi glagolskimi paradigmami, ki se vzpostavlja s pomočjo pregibalnih morfemov); b) sintaktično (z rabo določil, člena, zanikanja, opozicijo med ednino in množino); c) leksikalno (nekateri glagoli imajo inherentni perfektivni ali imperfektivni pomen); d) leksikalno-gramatikalno (z glagolskimi perifrazami, rabo predpon in pripon itd.) (Markič 1997: 3). V španščini tako razlikujemo med aspektom v ožjem pomenu besede, ki je slovnična glagolska kategorija, in vrsto glagolskega dejanja, ki je leksikalno-semantična kategorija, pri kateri je pomemben inherentni pomen glagola. Glede na potek glagolskega dejanja so španski glagoli lahko statični, dinamični, delimitativni, nedelimitativni, ingresivni, terminativni, punktualni, semelfaktivni itd. (de Miguel 1999: 3009–3010).

Tako kot rusko deležje tudi španski neperifrastični gerundij pozna dve aspektualni obliki: nezloženi gerundij (npr. *leyendo*), za katerega je značilen imperfektivni aspekt, in zloženi gerundij (npr. *habiendo leído*), ki se tvori s pomočjo pomožnega glagola *haber* in za katerega je značilen perfektivni aspekt. Osnovno pravilo je, da nezloženi gerundij v odnosu do povedka glavnega stavka izraža istodobnost (6a), zloženi gerundij pa preddobnost (6b).

- (6) a. Me quedo feliz en casita, **leyendo** CONV (IPFV) la historia dominicana. (slv. 'beroč', 'ob branju', 'in berem')
 б. Ellos, **habiendo oído** CONV (PFV) al rey, se fueron. (slv. 'potem ko so prisluhnili kralju')

Kot lahko opazimo, obstajajo določene vzporednice med perfektivnimi in imperfektivnimi oblikami ruskega deležja in španskega neperifrastičnega gerundija. Rusko nedovršno deležje ustreza španskemu nezloženemu gerundiju, saj oba označujeta dejanje v poteku in trajanju (7), rusko dovršno deležje pa ustreza španskemu zloženemu gerundiju, saj oba označujeta dejanje v njegovi celovitosti (8).

- (7) rus. *Играя* CONV (NDV) в футбол, я повредил руку.
šp. *Jugando* CONV (IPFV) al fútbol, me lastimé la mano.
- (8) rus. *Сыграв* CONV (DV) в футбол, я пошёл в кино.
šp. *Habiendo jugado* CONV (PFV) al fútbol, me fui al cine.

Nujno pa je poudariti, da opozicija med dovršnim in nedovršnim vidom v ruščini ni enaka opoziciji med perfektivnim in imperfektivnim aspektom v španščini, kar sicer velja tudi širše v razmerju romanske aspektualnosti do slovanskega vida.

Medtem ko španski zloženi gerundij zaradi pomena svojega pomožnega glagola *haber* lahko izraža zgolj perfektivno preddobnost v odnosu do povedka glavnega stavka, pa je aspektualna vrednost španskega nezloženega gerundija nekoliko bolj zapletena – zanj ni značilen zgolj imperfektivni aspekt. Na aspektualno vrednost španskega nezloženega gerundija bistveno vpliva tudi leksikalni aspekt oziroma vrsta glagolskega dejanja (Aktionsart), pri kateri je pomemben inherentni pomen glagola: glagoli zaradi pomena svojega korena vsebujejo informacije o poteku glagolskega dejanja (de Miguel 1999: 2981).

Na podlagi tega ugotavljamo, da španski nezloženi gerundij lahko izraža tako imperfektivna kot tudi perfektivna dejanja, in sicer odvisno od svojega inherentnega pomena. Španski nezloženi gerundij tako ustreza bodisi ruskemu nedovršnemu deležju (9) bodisi ruskemu dovršnemu deležju (10).

- (9) rus. Пабло вышел *плача* CONV (NDV).
šp. Pablo salió *llorando* CONV (IPFV).
- (10) rus. Пабло вышел, *хлопнув* CONV (DV) дверью.
šp. Pablo salió, *dando* CONV (PFV) un portazo.

Treba je omeniti še, da ima pri določanju aspektualne vrednosti španskega gerundija pomembno vlogo tudi skladijski kontekst. De Miguel (1999: 2998) trdi, da samostalniška zveza v funkciji tožilniškega določila, pred katero stoji člen, časovno zameji glagolsko dejanje, samostalniška zveza v množini brez člena pa dejanja ne zameji.⁶

Poglejmo si reprezentativna primera iz vzporednega korpusa:

⁶ Prim. tudi Krvina 2018.

(11) rus. После этого трибун сделал знак кентуриону и, **повернувшись** CONV (DV), **начал уходить** (DV) с вершины.

šp. Después de esto el tribuno hizo una señal al centurión y, **dando** CONV (PFV) **la vuelta**, **empezó a descender** (PFV) por el monte.

V primeru (11) rusko dovršno deležje *повернувшись* in španski nezloženi gerundij *dando* izražata perfektivno preddobno dejanje: »ko se je tribun obrnil, se je začel spuščati z gore«. Španski nezloženi gerundij *dando* ima delimitativni pomen. Na perfektivnost nezložena gerundija pa v zgornjem primeru ne vpliva zgolj leksikalni pomen glagola, temveč tudi skladijski kontekst, tj. prisotnost določnega člena *la* in tožilniškega določila v ednini *vuelta*, ki časovno zamejita glagolsko dejanje. Če tožilniško določilo ob gerundiju *dando* postavimo v množino brez prisotnosti člena (določnega ali nedoločnega), tj. *dando vueltas*, gerundij pridobi imperfektivni značaj in s tem pomen istodobnosti. V tem primeru lahko v ruščini uporabimo nedovršno deležje *поворачиваясь*. Nedovršno deležje *поворачиваясь* (v šp. *dando vueltas*) in dovršno deležje *повернувшись* (v šp. *dando la vuelta*) sestavljata dejanji, ki tvorita vidski par.

(12) rus. – Это крем! Крем, крем, – **ответила** (DV) Маргарита, указывая CONV на сверкающую коробку и **поворачиваясь** CONV (NDV) перед зеркалом.

šp. – ¡Ha sido la crema, la crema! – **contestó** (PFV) Margarita, señalando CONV la reluciente cajita de oro y **dando** CONV **vueltas** (IPFV) frente al espejo.

5 Časovna interpretacija ruskega deležja in španskega gerundija

Kot smo že omenili, se dejanja, izražena z ruskim deležjem oziroma s španskim neperifrastičnim gerundijem, ne nanašajo na trenutek govorjenja, temveč na čas dejanja, izražena v glavnem stavku. Deležja in gerundiji torej ne izražajo absolutnega časa, temveč relativni čas. To sicer velja tudi za glagole v podredjih v razmerju do nadrednega glagola – neenakovredna sestavina (deležje, gerundij, podredni glagol) ne izraža samostojnega časa, ampak je odvisen od jedra zveze.

V nadaljevanju bomo predstavili različne vrste relativne časovne rabe in s pomočjo konkretnih primerov iz vzporednega korpusa ugotavljali, v kolikšni meri so ruska deležja in španski gerundiji skladni v izražanju danih časovnih odnosov ter kako na to vpliva glagolski vid oziroma aspekt.

5.1 Istodobnost

O **polni istodobnosti** (rus. 'полная одновременность', šp. 'simultaneidad total') govorimo, če se v nekem časovnem intervalu *t* istočasno dogajata dejanje *A* in dejanje *B*, pri čemer $A \neq B$ (Poljanski 1987: 248).

Pri izražanju polne istodobnosti sta ruščina in španščina prekrivni. V ruščini je spremljevalni proces izražen z nedovršnim deležjem, glavni proces pa je izražen z nedovršno osebno glagolsko obliko. V španščini je spremljevalni proces izražen z nezloženim gerundijem, glavni proces pa z imperfektivno obliko (npr. uporaba španskega imperfekta). Za rusko nedovršno deležje in španski nezloženi gerundij je značilna durativnost, saj obliki izražata dejanje v poteku in trajanju, ne da bi se pri tem osredotočali na njegov začetek ali konec.

(13) rus. Лошади, прозябнув, не стояли на месте; кучер Владимира расхаживал (NDV) перед оглоблями, удерживая CONV (NDV) ретивых.

šp. Los caballos, ateridos de frío, no paraban quietos; el cochero de Vladimír se movía (IPFV) ante las varas, reteniendo CONV (IPFV) a los briosos animales.

Vidimo, da se rusko nedovršno deležje in španski nezloženi gerundij v izražanju tega časovnega odnosa ujemata, in sicer zaradi svojega durativnega pomena. Rusko-španski vzporedni korpus potrjuje, da so ruska nedovršna deležja v večini primerov prevedena v španščino z nezloženimi gerundiji in obratno.

Ob tem se zastavlja vprašanje, ali lahko ruska deležja in španski gerundiji v kombinaciji z dovršnimi/perfektivnimi osebni glagolskimi oblikami izražajo tudi istodobnost dveh (enkratnih) dovršnih/perfektivnih dejanj. Čeprav nekateri ruski jezikoslovci taki rabi nasprotujejo (glej Isačenko 1960: 538), pa drugi menijo, da lahko dovršna deležja poleg delne istodobnosti izražajo tudi polno istodobnost (Vinogradov 1947: 390). Taka raba je sprejeta tudi med španskimi jezikoslovci (glej Mora García 2018: 172).

Tako rabo ponazarja naslednji primer:

(14) šp. El molinero dirigió entonces a la navarra una mirada llena de gratitud y ternura, y le dijo (PFV), tomándole CONV (PFV) la cara: [...].

rus. Мельник устремил на жену взор, полный нежности и благодарности, и сказал (DV), взяв CONV (DV) её за подбородок: [...].

Kljub temu pa je taka raba po našem mnenju dvomljiva. Povedek je sicer v dovršni oz. perfektivni obliki, vendar predpostavlja določeno trajanje, ki ga spremlja enkratno spremljevalno dejanje, zato po našem mnenju ne moremo govoriti o polni istodobnosti v pravem pomenu besede, temveč o spremljevalnosti: dejanji sta tesno spojeni, vendar je prvo dejanje časovno vsaj nekoliko preddobno in drugo zadobno.

Analizo polne istodobnosti zaključujemo s tabelo, ki prikazuje, kako rusko deležje in španski gerundij izražata dani časovni odnos.

Polna istodobnost	Ruščina (deležje + povedek)	Španščina (gerundij + povedek)
Istodobnost procesov	Nedovršno deležje + NDV	Nezloženi gerundij + IPFV
Istodobnost dogodkov (?)	Dovršno deležje + DV	Nezloženi gerundij + PFV

Tabela 1: Polna istodobnost v ruščini in španščini

Delno istodobnost (rus. 'частичная одновременность', šp. 'simultaneidad parcial') delimo na dva tipa:

- a) tip 1: med trajanjem procesa, izraženega v podrednem stavku, se v glavnem stavku zgodi enkratno dejanje;
- b) tip 2: med trajanjem procesa, izraženega v glavnem stavku, se v podrednem stavku zgodi enkratno dejanje (Hrakovski 2009: 30).

Pri **prvem tipu delne istodobnosti** govorimo o istodobnosti spremljevalnega procesa in glavnega dejanja. V ruščini je spremljevalni proces izražen z nedovršnim deležjem, glavno dejanje pa je izraženo z dovršno osebno glagolsko obliko. Enako velja tudi v španščini: spremljevalni proces je izražen z nezloženim gerundijem, glavno dejanje pa z glagolskim časom, ki ima perfektivni pomen.

Akimova in Kozinceva (1987: 259) razlikujeta med dvema tipoma danega časovnega odnosa. V prvem tipu se glavno dejanje zgodi v času spremljevalnega procesa, tj. čas poteka procesa vključuje trenutek, ko se zgodi glavno dejanje:

(15) rus. *Пошатываясь* CONV (NDV) и непроизвольно *кивая* CONV (NDV), они нагнулись (DV) над неподвижным человеком [...].

šp. *Balanceándose* CONV (IPFV) y *cabeceando* CONV (IPFV) involuntariamente, se inclinaron (PFV) sobre el hombre inmóvil [...].

V drugem tipu se spremljevalni proces nanaša na časovno obdobje, s katerim je povezano implicitno trajanje glavnega dovršnega dejanja. Ločimo tri vrste.

A) Glavno dejanje, izraženo z dovršno osebno glagolsko obliko, implicira neko trajanje – proces, ki se nadaljuje po začetku glavnega dejanja v primeru glagolov, ki izražajo začetek glagolskega dejanja (inkohativni glagoli). Tako je spremljevalni proces, izražen z nedovršnim deležjem oziroma z nezloženim gerundijem, istodoben implicitnemu procesu, izraženemu v povedku (Akimova in Kozinceva 1987: 259).

(16) šp. Sentimos frío y nos fuimos (PFV) tierra adentro *huyendo* CONV (IPFV) de la presencia turbadora que se negaba a dejarme.

rus. Мы замерзли и быстро пошли (DV) обратно, убегая CONV (NDV) от беспокойного присутствия стихии, которая не желала оставлять меня.

V primeru (16) glagol v glavnem stavku izraža začetek implicitnega dejanja, ki se nadaljuje v prihodnosti. V španščini se aspektualna vrednost v zgornjem primeru izraža leksikalno-gramaticalno, povratni glagol *irse* (slv. 'oditi') označuje časovno omejeno perfektivno glagolsko dejanje in implicira začetek procesa *ir* (slv. 'iti'). V prevodu je uporabljena ruska ustreznica, tj. predponski dovršni glagol *пойти* (slv. 'oditi'), ki prav tako implicira začetek procesa *идти* (slv. 'iti'). Nezloženi gerundij *huyendo* in nedovršno deležje *убегая* izražata spremljevalni proces, ki se dogaja v času implicitnega nadaljevanja glavnega dejanja: osebkii so odšli, in ko so šli, so bežali.

- B) Glavno dovršno dejanje implicira neko trajanje – proces, ki se dogaja pred dokončanjem glavnega dejanja v primeru glagolov, ki izražajo zaključno fazo glagolskega dejanja (terminativni glagoli). Tako je spremljevalni proces, izražen z nedovršnim deležjem oziroma z nezloženim gerundijem, istodoben implicitnemu procesu, izraženemu v povedku (Akimova in Kozinceva 1987: 259).

(17) rus. Он добежал (DV) до городских ворот, лавируя CONV (NDV) В толчее всасывавшихся в город караванов [...].

šp. Llegó corriendo (PFV) hasta la entrada de la ciudad, evitando CONV (PFV) las caravanas que aflúan a Jershaláim [...].

V primeru (17) glagol v glavnem stavku izraža dokončanje nekega implicitnega predhodnega procesa. V ruskem izvorniku je uporabljen terminativni dovršni predponski glagol premikanja *добежать* (slv. 'doteči'), s katerim govorec signalizira zaključno fazo dejanja. Glagol implicira predhodni nedovršni proces *бежать* (slv. 'teči'). V španskem prevodu je aspektualna vrednost izražena leksikalno, tj. s pomenom glagola *llegar* (slv. 'prispeti') v nezloženem pretekliku, ki ima inherentni perfektivni in punktualni pomen.⁷ Ob glagolu se nahaja interni gerundij *corriendo* (slv. 'tekoč'), s katerim prevajalec izraža drugi del pomena glagola *doteči*. Španska kombinacija *llegar* + *corriendo* implicira predhodni proces *correr* (slv. 'teči'). Nedovršno deležje *лавируя* in nezloženi gerundij *evitando* pa izražata spremljevalni proces, ki je

⁷ Treba je poudariti, da je vrsta glagolskega dejanja v španščini neločljivo povezana s slovničnim aspektom. Tako ima npr. glagol *llegar* neodvisno od svojega inherentnega pomena lahko durativni ali punktualni pomen, in sicer informacijo o trajanju in časovni omejenosti dejanja vsebujejo pregibalni morfemi: *El avión llegó a las diez* (slv. Letalo je pristalo ob desetih) – *El avión llegaba cuando se produjón el accidente* (slv. Letalo je pristajalo, ko se je zgodila nesreča).

istodoben implicitnemu procesu, ki se dogaja pred dokončanjem glavnega dejanja: osebek je dotekel do mestnih vrat, pred tem pa je tekel in manevriral ('se izogibal' v španščini) med množico karavan.

- C) Glavno dejanje, izraženo z dovršno osebno glagolsko obliko, je v trajanju omejeno (ima zunanjo mejo), spremljevalni proces pa se dogaja v obdobju, ko se dogaja glavno dejanje (Akimova in Kozinceva 1987: 259).

(18) rus. Он посидел (DV) некоторое время у стола, **прислушиваясь**
CONV (NDV) к улице.

šp. Estuvo sentado (PFV) un rato, **escuchando** CONV (IPFV) el ruido de la calle.

V primeru (18) je v ruskem izvorniku uporabljen dovršni glagol *посидеть* (slv. 'posedeti, krajši čas sedeti'). Glagol implicira nedovršni proces *сидеть* (slv. 'sedeti'). Dejanje v glavnem stavku je omejeno z zunanjo mejo, omejitvev je izražena s prislovnim določilom *некоторое время* (slv. 'nekaj časa'). V španskem prevodu je uporabljen izraz *estar sentado* (slv. 'sedeti'). Glagol *estar* (slv. 'biti'), ki se za razliko od glagola *ser* (slv. 'biti') uporablja za označevanje trenutnih oz. začasnih stanj, ima obliko nezloženega preteklika, ki se uporablja za izražanje perfektivnih preteklih dejanj. Zunanja meja glagolskega dejanja je izražena s prislovnim določilom *un rato* (slv. 'nekaj časa'). Nedovršno deležje *прислушиваясь* in nezloženi gerundij *escuchando* izražata spremljevalni proces, ki se dogaja med potekom glavnega dejanja, ki je predstavljeno kot omejeno z zunanjo mejo in dokončano.

Kot lahko opazimo, se prvi tip delne istodobnosti v obeh jezikih izraža na enak način, tj. z nedovršnim deležjem in nezloženim gerundijem.

Pri **drugem tipu delne istodobnosti** gre za istodobnost spremljevalnega rezultativnega stanja in glavnega procesa. Med trajanjem procesa, izraženega v glavnem stavku, se v podrednem stavku zgodi enkratno dejanje. V ruščini se zaradi opozicije med dovršnimi in nedovršnimi glagoli ta časovni odnos zlahka vzpostavi – glavni proces je izražen z nedovršno osebno glagolsko obliko, spremljevalno dejanje pa z dovršnim deležjem s perfektno-rezultativnim pomenom. V španščini pa izražanje danega časovnega odnosa z gerundijem ni mogoče, saj mora zaradi svojih aspektualnih lastnosti, tj. durativnosti in progresivnosti, gerundij nujno izražati dejanje z daljšim trajanjem kot traja dejanje v povedku glavnega stavka (Fernández Lagunilla 1999: 3498).

Poglejmo si naslednji reprezentativni primer:

(19) rus. Он сидел (NDV) на подоконнике с ногами, **обхватив** CONV (DV) руками колени, и смотрел в черноту за стеклом, озаряемую летящим светом фар.

šp. Estaba sentado (IPFV) en el alféizar, *con las rodillas entre los brazos* PP, y miraba a la oscuridad más allá del cristal, iluminada a veces por la luz de los faros de algún coche.

V primeru (19) je glavni proces izražen z nedovršnim glagolom *сидеть* (slv. 'sedeti'), med trajanjem procesa pa se zgodi enkratno dejanje, katerega rezultat je stanje, ki je istodobno z glavnim procesom. Spremljevalno dejanje je izraženo z dovršnim deležjem *охватив (руками колени)* (slv. 'z rokami, sklenjenimi okoli kolen'). Primer lahko interpretiramo na naslednji način: medtem ko je osebek sedel na okenski polici, je sklenil roke okoli kolen in tako sedel z rokami, sklenjenimi okoli kolen. V španščini se dani časovni odnos največkrat prevaja s predložno zvezo, ki izraža stanje po dovršenem dejanju – kar lahko vidimo tudi v zgornjem primeru.

Analizo delne istodobnosti zaključujemo s tabelo, ki prikazuje, kako rusko deležje in španski gerundij izražata dani časovni odnos.

Delna istodobnost	Ruščina (deležje + povedek)	Španščina (gerundij + povedek)
Tip 1	Nedovršno deležje + DV	Nezloženi gerundij + PFV
Tip 2	Dovršno deležje + NDV	Navadno s predložno zvezo

Tabela 2: Delna istodobnost v ruščini in španščini

5.2 Preddobnost

O **polni preddobnosti** (rus. 'полное предшествование', šp. 'anterioridad total') govorimo, če in samo če se vsak trenutek dejanja *A* zgodi pred vsakim trenutkom dejanja *B*. Dejanji se torej časovno ne prekrivata, v nekem časovnem intervalu *t* se dogaja bodisi dejanje *A* bodisi dejanje *B*, nikoli pa *A* in *B* hkrati (Poljanski 1987: 243–244).

Odnos polne preddobnosti se v ruščini prototipsko izraža s pomočjo deležij dovršnega vida, v španščini pa se dani časovni odnos lahko izraža na več načinov: a) z zloženim gerundijem, ki zaradi pomena svojega pomožnega glagola *haber* lahko izraža zgolj preddobnost (ne pa tudi zadobnosti, za razliko od ruskega dovršnega deležja); b) z nezloženim gerundijem; c) s predložnim gerundijem; d) z nedoločniškimi konstrukcijami. Razloge za uporabo različnih sredstev v španščini bomo pojasnili v naslednjih primerih.

(20) šp. *Habiendo conseguido* CONV (PFV) que los perros viajaran hasta el carro de combate enemigo, los soviéticos idearon (PFV) su primer plan: cargar al can con una mochila llena de TNT.

rus. *Добившись* CONV (DV) того, что собаки бросались к вражеским танкам, советские дрессировщики решили вешать (DV) на животных мешки с тротилом.

Kot lahko vidimo v primeru (20), se dovršno deležje in zloženi gerundij v izražanju polne preddobnosti ujemata – zaradi svojih aspektualnih lastnosti, tj. izražanja rezultativnosti. Vendar pa se zloženi gerundij v sodobni španščini redko uporablja. Tudi rusko-španski vzporedni korpus potrjuje, da ruska dovršna deležja s pomenom preddobnosti v večini primerov v španščino niso prevedena z zloženim gerundijem.

Po pregledu korpusa ugotovimo, da je eno izmed pogostejših sredstev za prevajanje dovršnega deležja v španščino nezloženi gerundij. Ta sicer velja za imperfektivno obliko (v opoziciji s perfektivnim zloženim gerundijem), vendar pa moramo upoštevati, da se aspektualne vrednosti španskega glagola izražajo tudi leksikalno, in sicer imajo nekateri glagoli inherentni delimitativni, punktualni oz. semelfaktivni pomen.

(21) šp. *Acordándose* CONV (PFV) de la tenacidad con que logró forzar la oposición de su familia para casarse, le dije (PFV) riéndome [...].

rus. *Вспомнив* CONV (DV), с каким упорством она сломила сопротивление родителей, чтобы выйти замуж, я со смехом сказал (DV) [...].

V primeru (21) je perfektivnost španskega nezloženega gerundija izražena leksikalno-gramatikalno, tj. z uporabo povratnega glagola, ki dejanje časovno zameji. V ruščini je uporabljeno dovršno deležje. Omeniti moramo še, da lahko v določenih kontekstih zloženi gerundij zamenjamo z nezloženim in obratno, ne da bi pri tem spremenili časovni pomen – kadar sta gerundija tvorjena iz glagolov, ki izražajo dokončanost dejanja. Tako lahko v zgornjem primeru nezloženi gerundij *acordándose* zamenjamo z zloženim gerundijem *habiéndose acordado*.

Tudi ruska nedovršna deležja lahko izražajo polno preddobnost, in sicer takrat, ko se preddobno dejanje v deležijskem polstavku in dejanje v glavnem stavku ponavljata (v ruščini ponavljajnost stilno nezaznamovano zahteva rabo NDV). Tudi španski nezloženi gerundiji lahko izražajo ponavljajno preddobnost.

(22) rus. *Вставая* CONV (NDV) на рассвете, она спускалась (NDV) в кухню и вместе с кухаркой готовила (NDV) закуску к чаю.

Na podlagi analize primerov pridemo do zaključka, da se polna preddobnost v ruščini prototipsko izraža s pomočjo dovršnih deležij, ki jim v španščini ustrezajo bodisi zloženi gerundiji bodisi nezloženi gerundiji. Ponavljajna preddobnost je v ruščini izražena z nedovršnimi deležji, v španščini pa z nezloženimi gerundiji.

Analizo polne preddobnosti zaključujemo s tabelo, ki prikazuje, kako rusko deležje in španski gerundij izražata dani časovni odnos.

Polna preddobnost	Ruščina (deležje + povedek)	Španščina (gerundij + povedek)
Enkratnost dogodkov	Dovršno deležje + DV	Zloženi/nezloženi gerundij + PFV
Ponavljalnost	Nedovršno deležje + NDV	Nezloženi gerundij + IPFV

Tabela 3: Polna preddobnost v ruščini in španščini

O **delni preddobnosti** (rus. 'частичное предшествование', šp. 'anterioridad parcial') govorimo, če in samo če obstajata taka dva trenutka v času, da se eden od njiju dogaja prej kot drugi, meja med koncem enega in začetkom drugega pa ni jasno, formalno določena. Dejanji se torej časovno prekrivata, v nekem časovnem intervalu t se dogaja ali dejanje A ali dejanje B ali del dejanj A in B hkrati (Poljanski 1987: 245).

Akimova in Kozinceva (1987: 262) opisujeta perfektno naravo ruskih dovršnih deležij: posledica oziroma rezultat preddobnega spremljevalnega dejanja se ohrani med potekom glavnega dejanja oziroma procesa. V španščini je ta časovni odnos z gerundijem izražen le redko.

(23) šp. ***Abrazados*** PART los dos, sintieron que se hundían en el fondo de un gran lecho.

rus. ***Прижавшись*** CONV (DV) друг к другу, они чувствовали, будто погружаются на дно гигантского ложа.

V primeru (23) je v španskem izvorniku uporabljen particip, ki izraža stanje, ki je posledica preddobnega dejanja. Moreno (2014: 63) pojasnjuje, da ima španski particip retrospektivno interpretacijo, tj. izraža dokončanost dejanja oziroma stanje, ki sledi zaključku dejanja. V ruščini je ta odnos izražen z dovršnim deležjem.

V določenih primerih pa opazimo, da je rusko dovršno deležje s pomenom delne preddobnosti v španščino prevedeno z nezloženim gerundijem:

(24) rus. Ашмарин помотал головой и, ***засунув*** CONV (DV) руки в карманы, стал смотреть (DV) на вершину сопки.

šp. Asmarin negó con la cabeza y, ***metiéndose*** CONV (PFV) las manos en los bolsillos, se puso a mirar (PFV) la cima de la montaña.

V primeru (24) je rusko dovršno deležje s pomenom delne preddobnosti v španščino prevedeno z nezloženim gerundijem, tvorjenim iz povratnega glagola *meterse* (slv. 'vtakniti, dati'). Aspektualna vrednost nezloženega gerundija je tako izražena leksikalno-gramatikalno, gerundij v zgornjem primeru izraža enkratno dejanje, iz konteksta pa lahko predpostavljamo, da se rezultat tega dejanja nadaljuje v prihodnost. Nedjalkov (1995: 129–130) pojasnjuje rabo španskega nezloženega gerundija s pomenom delne

preddobnosti: »*Simultaneous converbs can be used instead of anterior converbs [...] when the converb denotes not the event itself, but the result of the event that persists at the time of the finite verb's event*«.

Pri izražanju delne preddobnosti je v ruščini torej uporabljeno dovršno deležje, v španščini pa se ta časovni odnos lahko izraža s participom ali z nezloženim gerundijem.

Analizo delne preddobnosti zaključujemo s tabelo, ki prikazuje, kako rusko deležje in španski gerundij izražata dani časovni odnos.

Delna preddobnost	Ruščina (deležje + povedek)	Španščina (gerundij + povedek)
	Dovršno deležje + DV/NDV	Nezloženi gerundij + PFV/IPFV

Tabela 4: Delna preddobnost v ruščini in španščini

5.3 Zadobnost

O **polni zadobnosti** (rus. 'полное следование', šp. 'posterioridad total') govorimo, če in samo če se vsak trenutek dejanja *A* zgodi po vsakem trenutku dejanja *B*. Dejanji se torej časovno ne prekrivata, v nekem časovnem intervalu *t* se dogaja bodisi dejanje *A* bodisi dejanje *B*, nikoli pa *A* in *B* hkrati (Poljanski 1987: 243–244).

Med ruskimi deležji in španskimi gerundiji, ki izražajo zadobnost, lahko opazimo več podobnosti. Prvič, raba deležja in gerundija velja za slovnično nepravilno, če obliki izražata zgolj kronološko zaporedje dogodkov (za to se najpogosteje uporablja vezalno priredje oziroma časovni odvisnik). Poleg tega obliki ne smeta izražati oddaljene zadobnosti:

(25) rus. * Он учился в Сантьяго, **переехав** CONV затем в Боготу.

šp. * Estudió en Santiago, **yendo** CONV después a Bogotá.

Drugič, danes pri raziskovalcih obeh jezikov prevladuje stališče, da lahko ruska deležja in španski gerundiji izražajo dve vrsti zadobnih spremljevalnih dejanj:

A) Neposredna, stična zadobnost: deležja in gerundiji lahko izražajo zadobnost, ko spremljevalno dejanje predstavlja zaključno fazo glavnega dejanja, ki se zgodi pred njim. Dejanji si neposredno sledita in ju lahko interpretiramo kot skoraj istodobni.

(26) rus. Тут же он потерял носовой платок и **вышел** (DV), **хлопнув** CONV (DV) тяжёлую дверью.

šp. Se le cavó el pañuelo y **salió** (PFV) a la calle **cerrando** CONV (PFV) la pesada puerta tras de sí.

B) Vzročno-posledična ali dopustna zadobnost: deležja in gerundiji lahko izražajo tudi neposredno zadobno spremljevalno dejanje, ki je hkrati posledica in rezultat glavnega dejanja, obenem pa je njegova izvršitev pogojena z dokončanjem glavnega dejanja.

(27) rus. Берлиоз упал (DV), несильно *ударились* CONV (DV) затылком о бульжник.

šp. Caído (PFV) boca arriba, *golpeándose* CONV (PFV) ligeramente la nuca.

V španščini se odnos zadobnosti lahko izraža zgolj z nezloženim gerundijem. Zloženi gerundij namreč zaradi pomena svojega pomožnega glagola *haber* lahko izraža samo preddobnost. V ruščini pa se zadobnost najpogosteje izraža s pomočjo deležij dovršnega vida. Pri izražanju zadobnosti torej opazimo podobnost z izražanjem preddobnosti: rusko dovršno deležje ustreza španskemu nezloženemu gerundiju.

Nazadnje moramo omeniti še, da lahko tudi ruska nedovršna deležja v nekaterih primerih izražajo zadobnost, in sicer neposredno ponavljalno zadobnost, ko se dejanje v deležju in dejanje v glavnem stavku ponavljata eno za drugim. Taka raba je možna tudi v španščini, v tem primeru rusko nedovršno deležje s pomenom ponavljalne zadobnosti ustreza španskemu nezloženemu gerundiju.

(28) šp. ¡Como ahora era rico, se permitía (IPFV) despreciar a su abuelo, *dejándolo* CONV (IPFV) en una situación ridícula!

rus. Теперь, когда Тонет стал богатым, он позволяет (NDV) себе издеваться над бедным дедом, *ставя* CONV (NDV) его в смешное положение.

Analizo zadobnosti zaključujemo s tabelo, ki prikazuje, kako rusko deležje in španski gerundij izražata dani časovni odnos.

Polna zadobnost	Ruščina (povedek + deležje)	Španščina (povedek + gerundij)
Enkratnost dogodkov	DV + dovršno deležje	PFV + nezloženi gerundij
Ponavljalnost	NDV + nedovršno deležje	IPFV + nezloženi gerundij

Tabela 5: Polna zadobnost v ruščini in španščini

6 Zaključek

S pomočjo teoretičnega okvirja in analize primerov iz rusko-španskega vzporednega korpusa smo ugotovili, da rusko deležje in španski

neperifrastični gerundij v vlogi konverba zaradi svojih aspektualnih lastnosti nista popolnoma prekrivna, zaradi česar se pri izražanju časovnih odnosov ne ujemata vedno. Ugotovili smo, da se rusko nedovršno deležje in španski nezloženi gerundij popolnoma ujemata pri izražanju procesov, saj oba izražata dejanje v poteku in trajanju. Razlika se pojavi pri izražanju dovršnih dejanj, na kar vplivajo aspektualne in slogovne razlike. V ruščini se dovršna dejanja izražajo zgolj z dovršnim deležjem, ki lahko izraža tako preddobnost kot tudi zadobnost. V španščini pa se dani odnos izraža na več načinov. Prva možnost je raba zloženega gerundija, ki pa zaradi svojih aspektualnih lastnosti lahko izraža zgolj preddobnost, ne pa tudi zadobnosti. Obenem je raba zloženega gerundija v sodobni španščini redka. Druga možnost je raba nezloženega gerundija, ki lahko, za razliko od ruskega nedovršnega deležja (z izjemo ponavljalnosti), izraža tako imperfektivna kot tudi perfektivna preddobna in zadobna dejanja – perfektivnost je v tem primeru povezana z leksikalnim pomenom glagola. Španski nezloženi gerundij se tako ujema bodisi z nedovršnim bodisi z dovršnim deležjem.

Literatura/References

- Bosque, Ignacio, Demonte, Violeta (Coord). (1999). *Gramática de la lengua castellana (GDLE). Volumen 2*. Madrid: Espasa Calpe. (In Spanish.)
- Comrie, Bernard. (1976). *Aspect*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Comrie, Bernard. (1985). *Tense*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Fernández Lagunilla, Marina. (1999). Las construcciones de gerundio. In Bosque, Ignacio, Demonte, Violeta (Coord.): *Gramática de la lengua castellana (GDLE). Volumen 2*. Madrid: Espasa Calpe. (In Spanish.)
- Haspelmath, Martin. (1995). The converb as a cross-linguistically valid category. In Haspelmath, Martin, König, Ekkehard (Ed.) *Converbs in cross-linguistic perspective*. Berlin: Mouton de Gruyter. 1–55.
- Haspelmath, Martin, König, Ekkehard (Ed.). (1995). *Converbs in cross-linguistic perspective*. Berlin: Mouton de Gruyter.
- Krvina, Domen. (2018). *Glagolski vid v sodobni slovenščini 1: besedotvorje in pomen*. [Verbal Aspect in Contemporary Slovenian: Word formation and Meaning]. Ljubljana: Založba ZRC. (In Slovenian.)
- Markič, Jasmina. (1997). *Aspektualne vrednosti v sodobni ameriški španščini v delih kolumbijskega pisatelja Gabriela Garcíe Márqueza* (doktorska disertacija). [Aspectual values in modern American Spanish in the works of the Colombian writer Gabriel García Márquez (Doctoral thesis)]. Ljubljana: Filozofska fakulteta univerze v Ljubljani. (In Slovenian.)
- Miguel, Elena de. (1999). El aspecto léxico. In Bosque, Ignacio, Demonte, Violeta (Coord.): *Gramática de la lengua castellana (GDLE). Volumen 2*. Madrid: Espasa Calpe. (In Spanish.)
- Mora García, Javier. (2018). Historia y significados de las expresiones con gerundio y con en + gerundio. *Epos: Revista de filología, 1*. 159–190. (In Spanish.)

- Moreno, Arlanda. (2014). *El gerundio no perifrástico. Estudio de corpus orales del Español de Mérida, Venezuela* (Doctoral Thesis). Tromsø: Norges Arktiske Universitet, HSL. (In Spanish.)
- Nedjalkov, Vladimir P. (1995). Some typological parameters of converbs. In Haspelmath, Martin, König, Ekkehard (Ed.) *Converbs in cross-linguistic perspective*. Berlin: Mouton de Gruyter. 97–136.
- Real Academia Española y Asociación de Academias de la Lengua Española. (2009). *Nueva gramática de la lengua española (NGLE)*. Madrid: Espasa Libros. (In Spanish.)
- Sever, Jože, Derganc, Aleksandra. (2006). *Ruska slovnica po naše*. [Russian Grammar for Slovenians]. Ljubljana: Cankarjeva založba. (In Slovenian.)
- Акимова, Т. Г., Козинцева, Н. А. (1987). Зависимый таксис (на материале деепричастных конструкций). В: Бондарко, Александр В (ред.): *Теория функциональной грамматики: Введение. Аспектуальность. Временная локализованность. Таксис*. Ленинград: Наука. 257–280. [Akimova, T. G., Kozinceva, N. A. (1987). Dependent taxis (based on the material of converb constructions). In: Bondarko, Aleksandr V. (Ed.): *Theory of functional grammar: Introduction. Aspectuality. Temporary localization. Taxis*. Leningrad: Nauka. 257–280.] (In Russian.)
- Бондарко, Александр В. (ред.). (1987). *Теория функциональной грамматики: Введение. Аспектуальность. Временная локализованность. Таксис*. Ленинград: Наука. [Bondarko, Aleksandr V. (Ed.). (1987). *Theory of functional grammar: Introduction. Aspectuality. Temporary localization. Taxis*. Leningrad: Nauka.] (In Russian.)
- Бондарко, Александр В. (1987). Общая характеристика семантики и структуры поля таксиса. В Бондарко, Александр В (ред.): *Теория функциональной грамматики: Введение. Аспектуальность. Временная локализованность. Таксис*. Ленинград: Наука. 234–243. [Bondarko, Aleksandr V. (1987). General characteristics of the semantics and structure of the taxis field. In Bondarko, Aleksandr V. (Ed.): *Theory of functional grammar: Introduction. Aspectuality. Temporary localization. Taxis*. Leningrad: Nauka. 234–243.] (In Russian.)
- Виноградов, Виктор В. (1960). *Грамматика русского языка. Том 1. Фонетика и морфология*. Москва: Издательство Академии наук СССР. [Vinogradov, Viktor V. (1960). *Russian Grammar. Volume 1. Phonetics and morphology*. Moskva: Izdatel'stvo Akademii nauk SSSR.] (In Russian.)
- Виноградов, Виктор В. (1947). *Русский язык. Грамматическое учение о слове*. Москва: Государственное учебно-педагогическое издательство Министерства просвещения РСФСР. [Vinogradov, Viktor V. (1947). *Russian language. Grammatical teaching about the word*. Moscow: Gosudarstvennoe učebno-pedagogičeskoe izdatel'stvo Ministerstva prosvěščenija RSFSR.] (In Russian.)
- Исаченко, Александр В. (1960). *Грамматический строй русского языка в сопоставлении со словацким. Морфология. Часть вторая*. Братислава: Издательство Словацкой академии наук. [Isačenko, Aleksandr V. (1960). *The grammatical system of Russian language in comparison with Slovak*.

- Morphology. Volume two.* Bratislava: Izdatel'stvo Slovenskej akademii nauk] (In Russian.)
- Князев, Юрий П. (2020). Деепричастие. В Молдован, Александр М. (ред.): *Русский язык: Энциклопедия.* Москва: АСТ-пресс. 136–139. [Knjazev, Jurij P. (2020). Gerund. In Moldovan, Aleksandr M. (Ed.): *Russian language: Encyclopedia.* Moscow: AST-press. 136–139.] (In Russian.)
- Национальный корпус русского языка (НКРЯ). 2004–2021. [The Russian National Corpus (RNC).] <https://ruscorpora.ru/new/search-main.html>. (In Russian.)
- Полянский, С. М. (1987). Одновременность/разновременность и другие типы таксисных отношений. В Бондарко, Александр В (ред.): *Теория функциональной грамматики: Введение. Аспектуальность. Временная локализованность. Таксис.* Ленинград: Наука. 243–253. [Poljanskij, S. M. (1987). Simultaneity/Non-Simultaneity and other types of taxis relations. In Bondarko, Alexander V (ed.): *Theory of Functional Grammar: Introduction. Aspectuality. Temporary localization. Taxis.* Leningrad: Nauka. 243–253.] (In Russian.)
- Храковский, Виктор С. (ред.). (2009). Таксис: семантика, синтаксис, типология. *Типология таксисных конструкций.* Москва: Знак. [Khrakovsky, Viktor S. (Ed.). (2009). Taxis: semantics, syntax, typology. *Typology of taxis constructions.* Moscow: Znak] (In Russian.)
- Шведова, Наталия Ю. (ред.). (1980). *Русская грамматика. Том 1. Фонетика. Фонология. Ударение. Интонация. Словообразование. Морфология.* Москва: Наука. [Švedova, Natalia Yu. (Ed.). (1980). *Russian Grammar. Volume 1. Phonetics. Phonology. Accent. Intonation. Word formation. Morphology.* Moscow: Nauka.] (In Russian.)